

## EDITORIAL ARTICLE

ΣΥΜΠΟΝΟΙΑ-ΠΕΡΙΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ  
ΦΡΟΝΤΙΔΑ

## ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ

## ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

**Ιωάννης Γ.Κουτελέκος**

Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, Τμήμα Νοσηλευτικής, Πρόεδρος Δ.Σ. ΣΥ.Δ.ΝΟ.Χ.

In English: **COMPASSION - PERIOPERATIVE PAEDIATRIC NURSING CARE****Ioannis G. Koutelekos**

Associate Professor, University of West Attica, Department of Nursing, President of GORNA

**Key-words:** Empathy - Perioperative Paediatric Nursing Care**DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.17335170>**Cite as:** KOUTELEKOS, I. (2024). COMPASSION - PERIOPERATIVE PAEDIATRIC NURSING CARE. In *Perioperating Nursing (GORNA)* (V. 13, Issue 2, σσ. 117–119). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17335170>

Η συμπόνια αποτελεί λειτουργία που είναι στενά συνδεδεμένη με το σύστημα του δεσμού και έχει ερμηνευθεί εξελικτικά ως μηχανισμός ενίσχυσης της φροντίδας που προάγει την προστασία των ευάλωτων απογόνων, εξυπηρετώντας την προσαρμοστική αναπαραγωγική επιβίωση του ανθρώπινου είδους. Όταν αναφερόμαστε στο όρο «συμπόνια» θεωρούμε το αίσθημα μιας βαθιάς θλίψης για την ατυχία ή τον πόνο ενός άλλου ατόμου, που συνδυάζεται με μια έντονη επιθυμία να συνδράμει στην ανακούφιση αυτού του πόνου. Η έννοια της συμπόνιας δεν περιορίζεται στην κατανόηση απλά του συναισθήματος, αλλά περιλαμβάνει και την πρόθεση για δράση. Βασικά στοιχεία της έννοιας της συμπόνιας αποτελεί η γνωστική συνειδητοποίηση του πόνου, η συναισθηματική αντίδραση, η πρόθεση να ανακουφιστεί ο πόνος και η κινητοποίηση για δράση και ετοιμότητα.<sup>1,2</sup>

Η έννοια της συμπόνιας διαφοροποιείται από την έννοια της ενσυναίσθησης (empathy). Η ενσυναίσθηση αποτελεί την ικανότητα του ατόμου να «μπαίνει στην θέση του άλλου», να αντιλαμβάνεται, να κατανοεί γνωστικά και συναισθηματικά τα συναισθήματα του άλλου, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι δραστηριοποιείται προς παροχή βοήθειας.<sup>3,4</sup> Επίσης, η έννοια της συμπάθειας (sympathy) που ενέχει την συναισθηματική αντίδραση που βασίζεται στη λύπη ή τη φροντίδα για τον άλλον, δεν περιλαμβάνει την ίδια ενεργό διάσταση που εμπεριέχει η συμπόνια. Επομένως, η συμπόνια

διακρίνεται από την ενσυναίσθηση, καθώς δεν περιορίζεται απλά στην κατανόηση του πόνου του άλλου, αλλά εμπεριέχει την πρόθεση για βοήθεια και ανακούφισής του. Ενώ η συμπόνια διακρίνεται από την συμπάθεια στο γεγονός ότι έχει περισσότερο ενεργητική κατευθυνόμενη και στοχευμένη στη δράση χαρακτήρα.<sup>5,6</sup>

Η συμπόνια διακρίνεται σε έκφραση συμπόνιας προς τους άλλους, αποδοχή συμπόνιας από τους άλλους, έκφραση συμπόνιας προς τον εαυτό. Η συμπόνια, αποτελεί ένα ενιαίο σύστημα συναισθημάτων, σκέψεων και συμπεριφορών που ορίζεται ως ευαισθησία απέναντι στον πόνο τόσο του ίδιου του εαυτού όσο και των άλλων συνανθρώπων και συμπεριλαμβάνει μια βαθιά ουσιαστική δέσμευση για προσπάθεια ανακούφισης ή πρόληψης, ή αποτροπής του πόνου αυτού.<sup>1,2</sup>

Στον χώρο της φροντίδας υγείας, η συμπόνια ορίζεται ως η ικανότητα του επαγγελματία υγείας να αναγνωρίζει, να εκτιμά τις ανάγκες, τα συναισθήματα και τις δυσκολίες που αποφέρει η ασθένεια ή ο πόνος του άλλου και, πέρα από την ενσυναίσθηση, να κινητοποιείται ενσυνείδητα με διάθεση να παρέχει ενεργή ανακούφιση στον πάσχοντα, ώστε να μετριάξει τα δεινά του. Η συμπόνια αποτελεί ένα βασικό συναισθηματικό στην παροχή φροντίδας υγείας που δεν περιορίζεται απλά μόνο στη συναισθηματική ταύτιση, αλλά

εκφράζεται με ουσιαστική στήριξη, πράξη για βοήθεια και φροντίδα, πάντα με ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα.<sup>7-9</sup>

Η συμπίνα στην παιδιατρική περιεγχειρητική νοσηλευτική φροντίδα αρχικά περιλαμβάνει ενσυναίσθηση,<sup>7</sup> αναγνώριση, σεβασμό, εκτίμηση και ενεργοποίηση για την ανακούφιση του πόνου, φόβου και του άγχους του παιδιού καθ' όλη την ευάλωτη διάρκεια που υποβάλλεται σε χειρουργική επέμβαση (περιεγχειρητική περίοδος).<sup>10</sup> Οι βασικές στρατηγικές που χρειάζεται να εφαρμοστούν στην προ- δια και μετεγχειρητική περίοδο της περιεγχειρητικής νοσηλευτικής φροντίδας υπερθεματίζουν την οικοδόμηση εμπιστοσύνης, την παροχή σαφούς θετικής επικοινωνίας για την αντιμετώπιση του φόβου του πόνου και της ασθένειας,<sup>11-12</sup> την υποστήριξη των αναγκών της οικογένειας με βάση το μοντέλο που της οικογενειο-κεντρικής νοσηλευτικής φροντίδας και την εξισορρόπηση των επιθυμιών της οικογένειας με τις ανάγκες του παιδιού.<sup>13</sup> Για τους παιδιατρικούς νοσηλευτές, η καλλιέργεια της συμπίνας καθ' όλη την περιεγχειρητική νοσηλευτική φροντίδα συνδέεται άρρηκτα με τη δημιουργία κατάλληλου υποστηρικτικού εργασιακού περιβάλλοντος.<sup>14</sup>

Η περιεγχειρητική περίοδος, αποτελεί για κάθε ένα παιδί ξεχωριστά ένα ιδιαίτερα αγχωτικό και επιφορτισμένο γεγονός για αυτό και χρειάζεται η ενεργοποίηση της συμπίνας. Το αίσθημα του πόνου, η αβεβαιότητα, το άγνωστο περιβάλλον, ο αποχωρισμός από το οικείο οικογενειακό, φιλικό, σχολικό περιβάλλον και η αδυναμία ελέγχου της κατάστασης, δημιουργούν στα παιδιά συναισθήματα φόβου, άγχους και ανασφάλειας. Σε αυτό το ευάλωτο ψυχο-συναισθηματικό πλαίσιο, η συμπίνα δεν είναι απλώς επιθυμητή αλλά κρίνεται αναγκαία.<sup>9,15</sup>

Για να πλαισιώσουμε σωστά το παιδί, το παιδί με ειδικές ανάγκες, με συμπίνα πριν από την χειρουργική επέμβαση, χρειάζεται να δοθεί έμφαση στη συναισθηματική του προετοιμασία. Πριν το παιδί εισέλθει στο χειρουργείο είναι απαραίτητο σύμφωνα με το αναπτυξιακό του στάδιο να του παρέχεται στο ίδιο και στην οικογένεια του ενημέρωση αλλά και συναισθηματική υποστήριξη. Η ένθερμη, ουσιαστική, γνήσια και αυθεντική παρουσία επαγγελματιών υγείας που αφουγκράζονται τις ανάγκες των παιδιών και δείχνουν κατανόηση, υπομονή και τρυφερότητα, σίγουρα αποτελούν θετικά στηρίγματα, ώστε το παιδί να νιώσει ασφάλεια. Η συμπίνα εκφράζεται μέσα από την ενσυναίσθηση, μέσα από την ενεργητική ακρόαση. Χρειάζεται να ακούμε το παιδί, να ακούμε την οικογένεια του, να απαντάμε στις τυχόν ερωτήσεις που τους προβληματίζουν ή τους δημιουργούν

αμφιβολίες, χωρίς να τους κρίνουμε ούτε να τους υποτιμούμε αλλά να αναγνωρίζουμε και να σεβόμαστε τους φόβους τους.<sup>9, 16-18</sup>

Επίσης, για να πλαισιώσουμε σωστά το παιδί, το παιδί με ειδικές ανάγκες με συμπίνα κατά και μετά την χειρουργική επέμβαση είναι αναγκαίο να δοθεί έμφαση στη θεραπευτική δύναμη της αγκαλιάς και της ανθρώπινης ζεστής παρουσίας τόσο σε επίπεδο αναισθησιολογικής προετοιμασίας όσο και εισαγωγής του παιδιού στο τεχνokratικό χώρο του χειρουργείου. Το παιδί έχει ανάγκη κατά τη διεγχειρητική φάση να διαθέτει και να διατηρεί ένα ήρεμο περιβάλλον, όπου η επικοινωνία με τους επαγγελματίες υγείας να πραγματοποιείται με υποστηρικτικό τόνο φωνής. Χρειάζεται να παρέχονται στο παιδί κατανοητές εξηγήσεις, επεξηγήσεις σχετικά με τη διαδικασία της χειρουργικής επέμβασης, ανάλογα με την ηλικία και το γνωστικό του επίπεδο. Καλό είναι να εξασφαλίζεται, όπου είναι εφικτό, η παρουσία του γονέα ή του φροντιστή λίγο πριν να μπει στην κυρίως αίθουσα του χειρουργείου, ώστε το παιδί να νιώθει ασφάλεια και συναισθηματική στήριξη. Τέλος, κάτι που δυνητικά βοηθάει το παιδί στη διαδικασία να νιώσει συμπίνα από τους επαγγελματίες υγείας είναι η δυνατότητα να του παρέχεται να έχει μαζί του στο χειρουργείο ένα προσωπικό αντικείμενο ασφάλειας (π.χ. παιχνίδι κ.α).<sup>9,10,17-19</sup>

Κατά τη μετεγχειρητική φάση το παιδί συνεχίζει να έχει ανάγκη από στοργή και κατανόηση. Το αίσθημα του σωματικού πόνου συνοδεύεται από σύγχυση, συναισθηματική εξάντληση και συχνά αμφιβολία για το τι επέρχεται. Οι γονείς, οι φροντιστές και οι επαγγελματίες υγείας μπορούν να κάνουν τη διαφορά μέσα από απλές πράξεις συμπίνας. Έτσι, χρειάζεται να παρέχεται στο παιδί, στο παιδί με ειδικές ανάγκες ένα ήπιο, ήρεμο διακριτικό άγγιγμα (π.χ. κράτημα χεριού, χάδι στο μέτωπο), ώστε να ενδυναμωθεί το συναίσθημα της ασφάλειας και να νιώσει άνετα με όλους τους επαγγελματίες υγείας που εργάζονται στο χειρουργικό συγκρότημα. Είναι σημαντικό τα παιδιά να ακούνε ένα «ζεστό λόγο» από τους νοσηλευτές που τους υποστηρίζουν και συνηγορούν για αυτούς καθ' όλη τη διάρκεια της περιεγχειρητικής φροντίδας με καθησυχαστικά λεκτικά μηνύματα όπως π.χ. «είμαι κοντά σου», «είσαι ασφαλής», «όλα πάνε καλά», «ξυπνάς σε λίγο, είσαι εξαιρετικός/η».<sup>9,10,17-21</sup>

Είναι σημαντικό το παιδί να λαμβάνει από τους περιεγχειρητικούς νοσηλευτές διαβεβαίωση για τη συνεχή φροντίδα, την προσωρινότητα και τη διαχείριση του πόνου

τους μόλις ξυπνήσει, ανανήψει από την χειρουργική επέμβαση. Όλα αυτά οι περιεγχειρητικοί νοσηλευτές χρειάζεται να τα παρέχουν σε κάθε ένα παιδί ξεχωριστά μέσα σε ένα ήρεμο περιβάλλον με ελεγχόμενο φωτισμό, περιορισμό θόρυβο και αποφυγή θεμάτων απόσπασης προσοχής. Σίγουρα το παιδί επιζητά επιβεβαίωση και για αυτό είναι απαραίτητο να του παρέχεται ενθάρρυνση, ώστε να εκφράζει τα συναισθήματά του, με ενεργητική ακρόαση προς το προσωπικό χειρουργείου. Τεχνικές ενσωμάτωσης δραστηριοτήτων χαλάρωσης ή παιχνιδιού, ανάλογα με την ηλικία και τις δυνατότητες του παιδιού μετά την ανάνηψη από την χειρουργική επέμβαση, σίγουρα είναι βοηθητικές για τη μείωση του άγχους, του πόνου, καθώς λειτουργούν θεραπευτικά σε ψυχολογικό και σωματικό επίπεδο.<sup>8-13,16-24</sup>

Η έννοια της συμπόνιας αποτελεί ένα ποιοτικό εργαλείο κατά την περιεγχειρητική περίοδο για τους περιεγχειρητικούς νοσηλευτές. Η συμπόνια δεν αντικαθιστά τη φαρμακευτική αγωγή, αλλά ενισχύει ψυχολογικά τη συνολική θεραπευτική προσέγγιση με έναν τρόπο μοναδικό που μόνο η ανθρώπινη ζεστή επικοινωνία, επαφή, σύνδεση, επιτρέπει.

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Gilbert P. Compassion: Concepts, research and applications. Routledge, Taylor & Francis, London & N.Y., 2017.
- Goetz JL, Keltner D, Simon-Thomas E. Compassion: an evolutionary analysis and empirical review. *Psychological bulletin*.2010; 136(3):351-374.
- Singer T, Klimecki OM. Empathy and compassion. *Current biology*.2014; 24(18): R875-R878.
- Klimecki OM. The role of empathy and compassion in conflict resolution. *Emotion Review*.2019; 11(4):310-325.
- Chismar D. Empathy and sympathy: The important difference. *J. Value Inquiry*.1988; 22:257.
- Eisenberg N. Empathy and sympathy: A brief review of the concepts and empirical literature. *Anthrozoös*.1988; 2(1): 15-17.
- Dyer W. Your Sacred Self: Making the Decision to Be Free». Canada: Harpercollins, 1995.
- Polikandrioti M, Koutelekos I. Patients' needs. *Perioperative nursing (GORN)*. 2013; 2(2):73-83.
- Koutelekos I. Empathy - perioperative paediatric nursing care'. *Perioperating Nursing (GORN)*.2024; 13(1): 1-3.
- Koutelekos I. Paediatric perioperative nursing. [in Greek]. *Perioperating Nursing (GORN)*.2023; 12(1):1-5.
- Koutelekos I., The need for communication between health professionals and patients. [in Greek].*Perioperative Nursing (GORN)*.2015;4(1):1-2.
- Koutelekos I. Effective Communication: Key to success for Nursing. [in Greek]. *Perioperative nursing (GORN)*.2021; 10(1): 1-3.
- Koutelekos I. The importance of family-centered health care. [in Greek].*Perioperative Nursing (GORN)*. 2019; 8(2): 88-92.
- Ockerby C, Wood O, Le CO, Redley B, Yuen E, Thornton R, Hutchinson AM. Exploring the relationship between compassion, the practice environment, and quality of care as perceived by paediatric nurses. *Journal of Pediatric Nursing*.2023;73: e549-e555.
- Perry JN, Hooper VD, Masiongale J. Reduction of preoperative anxiety in pediatric surgery and surgery: Background factors and associations to behaviour during anaesthetic patients using age-appropriate teaching interventions. *Journal of Perianesthesia Nursing*. 2012; 27(2): 69-81.
- Koutelekos I. Children's preoperative anxiety. [in Greek]. *Perioperative Nursing (GORN)*. 2016;5(2):63-65.
- Koutelekos I. Management of perioperative anxiety in children. [in Greek]. *Perioperative Nursing (GORN)*. 2019; 8(4):219-222.
- Koutelekos I. Special needs children and perioperative nursing. [in Greek]. *Perioperative nursing (GORN)*.2022;11(4):346-348.
- Koutelekos I. Perioperative anxiety of anesthesia in children. [in Greek]. *Perioperating Nursing (GORN)*.2023; 12(3):224-226.
- Koutelekos I. The nurse as the patient's advocate. [in Greek]. *Perioperative nursing (GORN)*.2021; 10(3): 131-132.
- Koutelekos I. The concept of advocacy in Perioperative Nursing. [in Greek]. *Perioperative nursing (GORN)*.2021;10(4):216-219.
- Koutelekos I. Distractions in perioperative environment. [in Greek]. *Perioperative nursing (GORN)*.2017;6(1):1-5.
- Koutelekos I. Perioperative Nurse: Professionalism, Responsibility, Humanity. [in Greek]. *Perioperative nursing (GORN)*.2018;7(1):1-5.
- Bakalis V, Bakola C. Communication in perioperative setting. [in Greek]. *Perioperative nursing (GORN)*.2019;8(1):54-60.